

LIIDU TULUD

ELi eelarvet rahastatakse peaaegu täies ulatuses (99%) omavahenditest. Aasta tulud peavad täielikult katma aasta kulud. Otsuse omavahendite süsteemi kohta teeb ühehäälselt nõukogu, kes võtab arvesse Euroopa Parlamendi arvamust, ja selle peavad ratifitseerima liikmesriigid.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 311 ja artikli 322 lõige 2 ning Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklid 106a ja 171;
- nõukogu 26. mai 2014. aasta otsus 2014/335/EL, Euratom Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta^[1], nõukogu 26. mai 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 608/2014, millega kehtestatakse Euroopa Liidu omavahendite süsteemi rakendusmeetmed^[2], ja nõukogu 26. mai 2014. aasta määrus (EL, Euratom) nr 609/2014 meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised, käibemaksupõhised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta^[3]. Pärast omavahendeid käsitleva otsuse ratifitseerimist jõustusid need õigusaktid 1. oktoobril 2016 ja neid kohaldatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2014.

EESMÄRK

Eesmärk on tagada Euroopa Liidule majanduslik iseseisvus eelarvedistsipliini järgides.

TAUST

Kui Euroopa Sõe- ja Terasühendusel (ESTÜ) olid algusest peale kasutada omavahendid, siis Euroopa Majandusühendust (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühendust (Euratom) rahastati alguses liikmesriikide osamaksudest. Omavahendid tekkisid EMÜ-l 21. aprilli 1970. aasta omavahendite otsuse alusel. Praeguste eeskirjade kohaselt ei tohi iga-aastaste maksete assigneeringute katmiseks eraldatavad omavahendid moodustada ELi kogurahvatulust rohkem kui 1,20%^[4]. Kuna eelarve peab alati olema tasakaalus, kehtib sama ülemmäär ka kuludele

[1]ELT L 168, 7.6.2014, lk 105.

[2]ELT L 168, 7.6.2014, lk 29.

[3]ELT L 168, 7.6.2014, lk 39.

[4]Finantsraamistiku tehniline kohandus 2020. aastaks vastavalt kogurahvatulu muutustele (ESA 2010), COM(2019)0310, 15.5.2019.

(1.4.3). Kehtivas, 2014.–2020. aasta finantsraamistikus (1.4.3) on kulutuste tegelikuks ülemääraks seatud määr, mis vastab ligikaudu 1%-le ELi kogurahvatulust.

TULUDE STRUKTUUR

1. Traditsioonilised omavahendid

Traditsioonilised omavahendid koosnevad tollimaksudest, põllumajandussaaduste tollimaksudest ning suhkru- ja isoglükoosimaksudest. Traditsioonilised omavahendid loodi 1970. aasta otsusega ning neid on kogutud sellest ajast saadik. Kogumiskulude katteks liikmesriikide käsutusse jäävat määrat vähendati 25 protsendilt 20 protsendile. Traditsioonilised omavahendid moodustavad praegu tavaliselt vaid veidi üle 10% omavahenditest saadavast tulust^[5].

2. Käibemaksupõhised omavahendid

Käibemaksupõhised omavahendid laekuvad praegu nii, et liikmesriigid kannavad liidule üle teatava protsendi nende kogutava käibemaksu hinnangulisest summast. Kuigi käibemaksupõhised omavahendid nähti ette 1970. aasta otsusega, ei hakatud seda vahendit kohaldama enne, kui liikmesriikide käibemaksusüsteemid 1979. aastal ühtlustati. Käibemaksupõhiste omavahendite osakaal omavahenditest saadavas tulus on praegu umbes sama mis traditsiooniliste omavahendite osakaal.

3. Kogurahvatulul põhinevad omavahendid

Need omavahendid kujutavad endast liikmesriikide kogurahvatulul põhinevat osamaksu, mis kehtestati nõukogu otsusega 88/376/EMÜ ja mille ühtne protsendimäär fikseeritakse igal aastal eelarvemenetluse raames. Alguses oli osamaksu plaanis koguda vaid siis, kui teised omavahendid kulutusi täielikult ei kata, kuid nüüd rahastatakse sellest suuremat osa ELi eelarvest. Alates 1990. aastate lõpust on kogurahvatulul põhinevad vahendid kolmekordistunud ja moodustavad praegu üldjuhul umbes 72% omavahenditest saadavast tulust.

4. Muud tulud ja eelmisest eelarveaastast üle kantud jääk

Muude tulude hulka kuuluvad ELi töötajate palkade pealt makstavad maksud, ELi väliste riikide rahaline osalus teatavates ELi programmides ja trahvid, mis on määratud ettevõtjatele, kes on rikkunud konkurentsialaseid või muid õigusakte. Eelarve ülejäägi korral kantakse eelmise eelarveaasta jääk tuluna järgmise aasta eelarvesse. Muud tulud, jäägid ja tehnilised kohandused moodustavad tavaliselt alla 10% kogutulust.

5. Korrigeerimismehhanismid

Praeguse omavahendite süsteemi eesmärk on ka korrigeerida eelarvelist tasakaalustamatust liikmesriikide osamaksude vahel. 1984. aastal kokku lepitud nn Ühendkuningriigi tagasimakse tähendab seda, et Ühendkuningriigi makset on vähendatud määral, mis vastab kahele kolmandikule erinevusest Ühendkuningriigi osamaksu (välja arvatud traditsioonilised omavahendid) ja eelarvest tagasisaadava summa vahel. Tagasimakset kohandati 2007. aastal selliselt, et pärast 2004. aastat ELiga ühinenud liikmesriikides tehtavad mittepõllumajanduslikud kulutused saaks järk-järgult arvestusest välja jätta. Nimetatud korrigeerimist rahastavad võrdsetes

---

[5] [2019. aasta Euroopa Liidu konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne](#).

osades kõik teised liikmesriigid peale Saksamaa, Madalmaade, Austria ja Rootsi, kelle puhul on Ühendkuningriigi tagasimakse rahastamise määra vähendatud. Saksamaa, Madalmaade, Austria ja Rootsi puhul vähendati ka aastatel 2007–2013 käibemaksupõhiste omavahendite sissenõudmismäära ning samas ajavahemikus vähendati Madalmaade ja Rootsi kogurahvatulul põhinevat osamaksu.

Praegune olukord on selline, et Ühendkuningriigi suhtes kehtiv korrigeerimismehhanism ja selle rahastamine jäävad endiseks, nagu ka käibemaksupõhiste omavahendite vähendatud sissenõudmismäärad ajavahemikuks 2014–2020 Saksamaa, Madalmaade ja Rootsi puhul (0,15%). Korrigeerimismehhanismid hõlmavad praegu ka kogurahvatulul põhinevate igaaastaste brutomaksete vähendamist ajavahemikus 2014–2020 Taani (130 miljonit eurot), Madalmaade (695 miljonit eurot) ja Rootsi puhul (185 miljonit eurot) ning ajavahemikus 2014–2016 Austria puhul (2014. aastal 30 miljonit eurot, 2015. aastal 20 miljonit eurot ja 2016. aastal 10 miljonit eurot).

ELI OMAVAHENDITE REFORM

Lissaboni lepingus korraldati, et eelarvet tuleks rahastada täielikult omavahenditest, ja nõukogule jäeti õigus võtta pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist ühehäälselt vastu otsus liidu omavahendite süsteemi kohta^[6]. Lissaboni lepinguga nähti ette võimalus kehtestada uusi omavahendite kategooriaid ja tunnistada kehtetuks olemasolevaid kategooriaid. Samuti sätestati, et nõukogu võib nende otsuste rakendusmeetmed vastu võtta üksnes juhul, kui ta on saanud parlamendilt nõusoleku.

2014. aastal loodi kõrgetasemeline töörühm, et koostöös liikmesriikide parlamentidega omavahendite süsteem üldiselt läbi vaadata. Sellesse kuulusid Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni esindajad ning seda juhtis Mario Monti. Monti rühmaks nimetatud töörühm moodustati parlamendi nõudmisel mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) üle peetud läbirääkimiste ajal.

Töörühm esitas oma lõpparuande 2017. aasta jaanuaris. Sellele eelnenud kahe aasta jooksul arutas töörühm seda, kuidas leida läbipaistvamaid, lihtsaid, õiglasi ja demokraatlikule kontrollile alluvaid viise ELi eelarve rahastamiseks. Peamine järeldus oli, et praeguste probleemide lahendamiseks ning Euroopa kodanike jaoks konkreetsete tulemuste saavutamiseks tuleb ELi eelarvet reformida nii kulude kui ka tulude osas.

Aruteludokumentis ELi rahanduse tuleviku kohta esitas komisjon 2017. aasta juunis viis stsenaariumi ja tutvustas nende mõju tuludele.

2. mail 2018 esitas komisjon ettepanekud lihtsustada praegust käibemaksupõhist omavahendit ja võtta kasutusele järgmised uued omavahendid:

- 20% heitkogustega kauplemise süsteemi tuludest;
- 3% sissenõudmismäär, mida kohaldatakse uue äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi suhtes (mis võetakse järk-järgult kasutusele, kui vajalikud õigusaktid on vastu võetud);

---

[6]Otsuse peavad ratifitseerima liikmesriigid.

- igas liikmesriigis ringlusse võtmata plastpakendijäätmete koguse põhjal arvatav riiklik osamaks (0,80 eurot kilogrammi kohta).

Komisjoni hinnangul moodustaksid uued omavahendid ligikaudu 12% ELi kogueelarvest ja annaksid aastas tulu kuni 22 miljardit eurot.

Komisjon tegi ettepaneku kaotada viie aasta jooksul järk-järgult praegused tagasimaksud ja seejärel kaotada kõik tagasimaksud ning vähendada 20 protsendilt 10 protsendile sissenõudmiskulude katteks liikmesriikidele jäävat tollitulude osakaalu. Lisaks tehti ettepanek suurendada omavahendite sissenõudmise aastast ülemmäära praeguselt 1,20 protsendilt ELi kogurahvatulust 1,29 protsendile, et võtta arvesse EL 27 väiksemat kogurahvatulu summat, ELi eelarve tagatisega vahendite üha suuremat kasutamist ja ettepanekut integreerida Euroopa Arengufond ELi eelarvesse.

EUROOPA PARLAMENDI SEISUKOHAD

Euroopa Parlament on viimastel aastatel mitmes resolutsioonis (nt 17. detsembri 2014. aasta [resolutsioonis Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta](#)) juhtinud tähelepanu omavahendite süsteemiga seotud probleemidele, eriti selle liigsele keerukusele. Parlament on teinud ettepanekuid liidu rahalise sõltumatuse tagamiseks ning nõudnud reforme, et muuta tulude kogumine lihtsamaks, läbipaistvamaks ja demokraatlikumaks.

Parlament on Lissaboni lepingu uutele sätetele tuginedes korduvalt nõudnud omavahendite süsteemi põhjalikku reformi, nt 15. aprilli 2014. aasta [resolutsioonis mitmeaastase finantsraamistiku \(2014–2020\) läbirääkimiste kohta](#).

16. aprilli 2014. aasta [seadusandlikus resolutsioonis omavahendite süsteemi käsitleva nõukogu otsuse eelnõu kohta](#) rõhutas parlament Monti rühma tähtsust ja seda, et muude suurte puuduste seas ei lase liidu rahastamise praegune süsteem nõukogus kujuneda häälteenamust, mis lubaks kanda aastaelarvetesse ELi õiguslike ja poliitiliste kohustuste täitmiseks piisavaid maksete assigneeringuid.

6. juuli 2016. aasta resolutsioonis [mitmeaastase finantsraamistiku \(2014–2020\) valimistejärgse muutmise ettevalmistamise ja Euroopa Parlamendi tähelepanekute kohta enne komisjoni ettepaneku valmimist](#) kutsus parlament komisjoni üles esitama 2017. aasta lõpuks ambitsioonika seadusandliku paketi omavahendite kohta 2021. aasta järgseks ajaks, juhindudes lihtsuse, õigluse ja läbipaistvuse põhimõtetest.

26. oktoobri 2016. aasta [resolutsioonis mitmeaastase finantsraamistiku \(2014–2020\) muutmise kohta](#) rõhutas parlament veel kord vajadust vähendada kogurahvatulul põhinevate osamaksude osakaalu ja nõudis kas käibemaksupõhiste omavahendite olulist reformimist või üldse kaotamist. Lisaks nõudis parlament ühe või mitme uue omavahendi loomist ning igasuguste tagasimaksete järkjärgulist kaotamist.

24. oktoobri 2017. aasta [resolutsioonis ELi rahanduse tulevikku käsitleva aruteludokumendi kohta](#) kordas parlament, et soovib ELi omavahendite süsteemi täielikku reformimist. Ta rõhutas, et omavahendite süsteem peaks sisaldama tasakaalustatud kombinatsiooni ELi poliitikaeesmärke toetavatest uutest ELi omavahenditest ja see tuleks järk-järgult kasutusele võtta, et muuta ELi rahandus õiglasemaks ja stabiilsemaks.

14. märtsi 2018. aasta [resolutsioonis Euroopa Liidu omavahendite süsteemi reformimise kohta](#) luges parlament üles põhjused kehtiva omavahendite süsteemi reformimiseks, sh vajadus kõrvaldada selle puudused ning võimaldada ELil rahastada oma poliitikameetmeid ja lahendada uusi probleeme. Parlament nõudis vastuvõetava ja tasakaalustatud omavahendite süsteemi loomist ja tõi välja uue süsteemi loomise põhimõtted ja eeldused, loetles kriteeriume, mida uute omavahendite kindlaksmääramisel kasutada, ning tegi ettepaneku võimalike uute omavahendite kohta.

30. mai 2018. aasta [resolutsioonis 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ja omavahendite kohta](#) väljendas parlament heameelt omavahendeid käsitlevate komisjoni 2. mai 2018. aasta ettepanekute üle ning tuletas meelde oma seisukohta, et uues mitmeaastases finantsraamistikus on parlamendiga võimalik kokkuleppele jõuda ainult siis, kui edusamme tehakse ka omavahendite küsimuses.

14. novembri 2018. aasta [resolutsioonis, mis käsitleb mitmeaastast finantsraamistikku aastateks 2021–2027](#), palus parlament komisjonil võtta arvesse Euroopa Kontrollikoja arvamust nr 5/2018 ja andis lisaks üksikasjalikke soovitusi ELi põhilistele strateegilistele eesmärkidele vastavate uute omavahendite kasutuselevõtmiseks, mis oleksid kodanike jaoks eelarveneutraalsed.

10. oktoobri 2019. aasta [resolutsioonis 2021.–2027. aasta finantsraamistiku ja omavahendite kohta](#) kinnitas parlament oma seisukohta pärast valimisi. Ta nõudis eelkõige, et võetaks kasutusele mehhanism, millega korrigeeritakse imporditava kaupadega seotud süsinikdioksiidiheite maksustamist, millega parlamendi arvates „saaks õiglaselt täita inimeste nõudmist võtta kliimamuutustevastases võitluses kindel juhtroll ja tagada rahvusvahelises kaubanduses võrdsed tingimused“.

SUUNDUMUSED 2020. AASTAL

28. mail 2020 tegi komisjon ettepaneku võtta kuni 750 miljardit eurot laenu, emiteerides rahvusvahelistel turgudel ELi nimel 3–30aastase tähtajaga võlakirju, et rahastada uuendatud mitmeaastast finantsraamistikku ning taaste- ja vastupidavuskava (toetused ja laenud ELi riikidele). Tagamaks, et EL suudab täita kohustusi, st maksta finantsturgudel võetud laenu tagasi, tegi komisjon ettepaneku suurendada omavahendite ülemmäära erandkorras ja ajutiselt 0,6 % võrra ELi kogurahvatulust. See lisanduks kavandatud püsivale suurenemisele (1,2 protsendilt 1,4 protsendile kogurahvatulust), et võtta arvesse uut majandusolukorda. Komisjoni arvates näitab see selgelt vajadust ELi eelarve rahastamist põhjalikult reformida. Lisaks lihtsustatud käibemaksupõhistele omavahenditele ja riiklikele osamaksudele ning uutele omavahenditele, mis põhinevad ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel, on uute omavahenditega seotud võimaluste hulgas heitkogustega kauplemise süsteemil põhinevate omavahendite laiendamine merendus- ja lennundussektorile, süsinikdioksiidi piirimaksu mehhanism, suurte ettevõtjate tehingutel põhinevad omavahendid ja digimaks ettevõtjatele, kelle ülemaailmne aastakäive on üle 750 miljoni euro.

15. mai 2020. aasta [resolutsioonis järgmise mitmeaastase finantsraamistiku, omavahendite ja majanduse taastamise kava kohta](#) nõudis parlament omavahendite

ülemmäära viivitamatut ja püsivat suurendamist, võttes arvesse kogurahvatulu eeldatavat vähenemist pärast kriisist tingitud majanduslangust, et mitte ainult ei tasutaks ELi laenude intresse ja põhiosa tagasimakseid, vaid rahastataks ka ambitsioonikat mitmeaastast finantsraamistikku, ja rõhutas, et see on vajalik liikmesriikide kogurahvatulul põhinevate osamaksude säilitamiseks praegusel nominaaltasemel.

[23. juuli 2020. aasta resolutsioonis Euroopa Ülemkogu 17.–21. juuli 2020. aasta erakorralise kohtumise järelduste kohta](#) rõhutas parlament, et selleks, et ELi võlad tagasi maksta, ELi eelarve päästa ning riikide ja ELi kodanike rahakotti rõhuvat maksusurvet leevendada, on vaja luua uued omavahendid. Ühtlasi tegi ta oma mitmeaastase finantsraamistiku / omavahendite läbirääkimisrühmale ülesandeks pidada läbirääkimisi volituste alusel, mis hõlmavad uusi omavahendeid, mis kantakse liidu eelarvesse alates 1. jaanuarist 2021 ja mida täiendatakse pärast seda siduvat ajakava alusel.

Alix Delasnerie
08/2020

